

Міжрегіональна інтеграція як чинник активізації інвестиційної діяльності в регіоні

Статтю присвячено дослідженню впливу міжрегіональної інтеграції на підвищення інвестиційної діяльності регіону. Визначено поняття «міжрегіональна інтеграція», мету та цілі даного процесу. Окреслено особливості міжрегіональної інтеграції прикордонних регіонів України. Визначено поняття «єврорегіон» та особливості функціонування даної форми міжрегіональної інтеграції. Охарактеризовано основні сфери функціонування єврорегіонів відповідно до стратегії розвитку міжрегіональної інтеграції у формі єврорегіонів. Доведено взаємозв'язок між інтеграційними процесами та інвестиційною діяльністю в регіоні. З'ясовано характерні риси інвестиційної діяльності в прикордонних територіях України. Виділено особливості європейської інвестиційної політики і позитивні ефекти для економіки України.

Ключові слова: міжрегіональна інтеграція, єврорегіон, інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційна привабливість.

У сучасних умовах участь України у світових інтеграційних процесах набуває особливого значення, адже тільки вона здатна забезпечити успішний соціально-економічний розвиток нашої держави. Особливе геополітичне положення прикордонних регіонів України та їхнє місце у євроінтеграційних процесах та міжнародній діяльності привертає увагу та підвищує значущість даних територій. Маючи значний потенціал щодо залучення іноземних інвестицій, створення нових робочих місць, посилення прикордонної торгівлі, налагодження етнокультурних зв'язків із суміжними територіями, міжрегіональна інтеграція відіграє значну роль в системі політики регіонального розвитку.

Проблемам міжрегіональній інтеграції присвячені праці П.Беленького, О.Гонти, М.Долішнього, Є. Кіш, В.Кравціва, П.Луцишина, Ю.Макогона, А.Мокія, Н.Мікули, А.Павлюк, В.Пили, С.Писаренко, К.Пугачевської, І.Сторонянської, В.Трегобчука, Р.Федана, О.Чмир, В.Чужикова, І.Школи та ін.

Незважаючи на активізацію процесів міжрегіональної інтеграції та інтенсифікацію наукових досліджень у даному напрямку, до цього часу у наукових колах питання щодо впливу міжрегіональної інтеграції на

інвестиційну привабливість регіону розглядалося недостатньо, а сама проблема окреслювалась лише у загальному вигляді.

Метою даної статті є визначення ролі міжрегіональної інтеграції у процесі формування інвестиційної привабливості регіону.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання: визначити поняття «міжрегіональна інтеграція»; проаналізувати особливості міжрегіональної інтеграції регіонів України; дослідити взаємозв'язок міжрегіональної інтеграції та процесів іноземного інвестування; окреслити вплив міжрегіональної інтеграції на інвестиційну привабливість регіону; виявити особливості інвестиційних процесів в єврорегіонах.

Міжрегіональна економічна інтеграція – це процес зближення, взаємопроникнення і зрощення відтворювальних процесів суб'єктів господарювання двох і більше регіонів, що перетворює їх на цілісний господарський механізм, на міжрегіональну економічну систему [7].

Пріоритетними завданнями міжрегіональної інтеграції є: забезпечення правових та організаційних основ державності; створення та зміцнення єдиного соціально-економічного простору; вирівнювання умов соціально-економічного розвитку регіонів; розвиток регіонів, що мають особливе стратегічне значення для держави; максимальне використання ресурсних особливостей регіонів; забезпечення екологічної безпеки і т. д.

Існують умови, без яких міжрегіональна економічна інтеграція є неможливою. Серед них: наявність капіталу та його націленість на подолання рамок регіональної обмеженості; розвиток виробництва до рівня, що дозволяє впроваджувати спеціалізацію, кооперацію, комбінування; подолання надмірної міжрегіональної диференціації у функціонуванні ринкових господарських механізмів і, відповідно, правовій та інституційній інфраструктурі цих господарських механізмів; поява державних і суспільних інститутів, що ставлять своїм завданням подолання територіальних бар'єрів на шляху руху капіталів, товарів, послуг, міграції робочої сили [7].

Метою міжрегіональної інтеграції є подолання соціального, господарського, інфраструктурного і культурного бар'єру, який створює державний кордон. Міжрегіональна інтеграція сприяє об'єднанню зусиль регіонів для вирішення спільних проблем. Кожний прикордонний регіон, з притаманними йому конкурентними позиціями та перевагами, ставши повноправним суб'єктом економічних відносин, має можливість забезпечити належний рівень конкурентоспроможності як в середині держави, так і за її межами. Країнам, з якими Україна має спільний кордон, характерні неоднакові економічні та політичні умови розвитку, різні рівні залучення у глобальні процеси, що впливає на особливості міжрегіональної інтеграції.

Можна говорити про два типи міжрегіональної інтеграції України: європейський та з країнами СНД (пострадянський). Близьке розташування країн Європейського Союзу відіграє значну роль у розвитку прикордонних територій нашої країни. Метою міжрегіонального співробітництва з країнами ЄС є забезпечення економічного зростання регіонів України, наближення макроекономічних показників до рівня європейських, підвищення конкурентоспроможності прикордонних територій. Для Європейського Союзу доцільним є подолання периферійності своїх окраїн, створення для них сприятливих умов розвитку, а також можливістю розповсюдження певних норм і стандартів на сусідні країни.

Слід зауважити, ефектами міжрегіональної інтеграції з країнами Європейського Союзу є надходження інвестицій, трансфер технологій; участь у процесах європейської інтеграції; застосування європейських технологій управління регіональним розвитком; досвід вирішення соціальних, екологічних проблем. Система міжрегіональної інтеграції України і Європейського Союзу створює для цього певні інституціональні й інфраструктурні передумови модернізації економіки України.

Важливу роль у прикордонному співробітництві відіграє інституціональна система, одним з головних інститутів якої виступають

єврорегіони. *Єврорегіони* являють собою територіальні утворення, які складаються з адміністративних територій держав-сусідів [8].

Основними завданнями, на вирішення яких спрямовані спільні зусилля учасників єврорегіонів, є розширення економічних взаємин, розбудова соціальної та виробничої інфраструктури, облаштування й модернізація державного кордону, розвиток транспортної мережі, наукова та культурна співпраця, охорона навколишнього середовища, обмін досвідом між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, взаємна допомога у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, боротьба зі злочинністю та нелегальною міграцією.

Стратегія розвитку міжрегіональної інтеграції у формі єврорегіонів повинна включати такі основні сфери їх функціонування:

1) бізнес: орієнтація підприємств на ринки іншої сторони і кооперацію з ними; вільний рух товарів, капіталу, робочої сили, розвиток виробничої і ринкової інфраструктури; обмін інформацією;

2) господарський розвиток: посилення інтеграції, розвиток комунікацій і зв'язку; формування регіональних транскордонних систем технічної інфраструктури; інтеграція поселенських систем; розвиток і вдосконалення інтеграції рекреаційної бази;

3) соціальна сфера: охорона довкілля і співробітництво в галузі екології; розвиток інтеграції у сфері культури; співробітництво у сфері освіти і науки; інтеграція систем соціального забезпечення; охорона права і громадського порядку; охорона здоров'я; розвиток інтеграції та контактів в інших сферах [5].

Міжрегіональна інтеграція та іноземне інвестування – два взаємопов'язані між собою процеси. Забезпечивши всі умови для міжрегіональної інтеграції, держава забезпечить впевненість інвестора у вкладанні своїх коштів в бізнес на досить тривалий період. З іншого боку, іноземне інвестування має безпосередній вплив на розвиток самого процесу міжрегіонального співробітництва, що є необхідним фактором покращення економічного стану держави.

Якщо аналізувати яким чином пов'язані розміщення і становище прикордонного регіону з інвестиційними процесами які відбуваються в його межах, то слід зауважити, що цей зв'язок значною мірою залежить від того, які створені умови співпраці із прикордонним регіоном сусідньої країни, та із країною в цілому. Із світового досвіду прикордонного співробітництва можна зрозуміти, що бажаного результату сусідство із певною країною може надати лише за умови, що країна-сусід, потенційний інвестор, знаходиться в економічно сприятливих умовах. Для того аби вкласти кошти в економіку сусіднього регіону, потрібно мати їх надлишок, або принаймні не відчувати їх дефіциту у власному господарстві. Чим більше розвинута держава яка територіально близька, тим більше можна очікувати від неї інвестиційний вкладень і втілення різноманітних інвестиційних проектів у життя [10].

Міждержавні контакти можуть бути додатковим джерелом покращення економічного стану України. Інвестиційне співробітництво відіграє в цьому процесі важливу роль, особливо для української сторони, яка відчуває дефіцит іноземних інвестицій. Світовий досвід показує, що для перехідної економіки, саме інвестиції являються одним із чинників, який спроможний забезпечити реальні зрушення в економічній структурі суспільства, та перехід на якісно новий рівень індустріального розвитку [6].

Важлива роль у залученні іноземних інвестицій в регіони належить самим регіонам. Їхня інвестиційна привабливість визначається дією системи факторів об'єктивного і суб'єктивного характеру. Тобто, вкладення інвестицій в економіку регіону залежить від тих сталих і змінних умов, які він пропонує інвесторам. Для закордонних інвесторів важливим є вигідність економіко-географічного положення регіону, незмінна і прозора процедура інвестування, відкритість та бажання співпрацювати з інвесторами органів державної регіональної влади, також структура кваліфікації та вартість робочої сили і наявність у підприємств регіону позитивного досвіду засвоєння інвестицій [10].

Інвестиційна привабливість регіону являє собою сукупність об'єктивних економічних, соціальних та природно-географічних властивостей регіону, що

мають важливе значення для залучення інвестицій в економіку регіону. [3, с. 26]. Інвестиційна привабливість відіграє вагомую роль в активізації інвестиційних процесів. В умовах обмеженості ресурсів і гострої конкуренції між регіонами за одержання більш якісних і дешевих ресурсів, у тому числі і фінансових, на перший план виходить питання про створення в інвесторів представлення про регіон, як привабливий об'єкт інвестування – формуванні інвестиційної привабливості.

Інвестиційні процеси в єврорегіонах мають певні особливості та переваги, а саме:

- наявність регіональних угод між прикордонними регіонами країн-сусідів;
- фінансування цих угод на кордоні може взяти на себе ЄС;
- враховуючи близькість кордону та наявність на українській стороні надлишку робочої сили, необхідно створювати виробництва на давальницькій сировині;
- можливості щодо впровадження спільних інвестиційних проектів з прикордонними територіями сусідніх країн;
- застосування узгодженої екологічної політики тощо [9].

Географічне положення як перевага інвестиційної привабливості прикордонних регіонів дає можливість:

- активно співпрацювати із суб'єктами господарювання зарубіжних країн, особливо країн, що є членами ЄС;
- експортувати вітчизняні товари на світові ринки з незначними транспортними витратами всередині країни;
- розвивати готельний і ресторанний бізнес;
- розвивати оптову та роздрібну торгівлю, особливо в зоні митного контролю України;
- імпортувати необхідні товари за вигідними цінами з-за кордону;
- прискорювати процеси впровадження зарубіжного досвіду в галузі економічного, соціального та екологічного розвитку регіону;
- збільшувати зовнішньоторговельний оборот;

- суб'єктам господарювання, населенню оперувати значними сумами іноземної валюти, отриманої від здійснення зовнішньоторговельних операцій [4].

Міжрегіональні зв'язки мають значний вплив на процес залучення іноземного капіталу в економіку країни та забезпечення інвестиційної привабливості не лише регіонів, але й України в цілому. Для досягнення своєї мети та для розвитку певного виду діяльності, суспільству необхідно мати доступ до природних та фінансових ресурсів. Наявність кордону з Європейським Співтовариством надає унікальні можливості щодо поліпшення інвестиційного забезпечення розвитку. Міжрегіональна співпраця є дуже важливим чинником, який в умовах глобалізації економіки, з одного боку, унеможливорює створення нового прикордонного бар'єру (залізної завіси) між країнами, що входять або в найближчому майбутньому входитимуть до ЄС, та Україною, а з іншого, – надає можливості щодо залучення іноземних інвестицій у розвиток прикордонної інфраструктури, що надалі дасть змогу регіону набути певних економічних переваг у конкурентній боротьбі [1].

Європейський Союз проводить активну інвестиційну політику, основними принципами якої є орієнтація на реалізацію довготермінових інвестиційних проектів, які сприяють економічному зростанню, зниженню безробіття та підвищенню якості людського капіталу; забезпечення прозорості інвестування через удосконалення регуляторної бази, стимулювання конкуренції та відкритості доступу до ринку інвестицій; гарантування однакових умов ведення інвестиційної діяльності для підприємців, незалежно від країни походження капіталу; недопущення дискримінації закордонних інвесторів тощо [2]. Реалізація даної політики сприяє підвищенню конкурентоспроможності регіонів, розвитку підприємництва, удосконаленню регуляторної політики, підвищенню якості людських ресурсів, забезпеченню ефективного трансферу технологій тощо.

Аналізуючи інструменти інвестиційної політики, слід відзначити Європейський інструмент сусідства і партнерства (ENPI). На 2007-2013 рр.

передбачається виділення 300 млн. євро на удосконалення системи управління та 700 млн. євро для інвестиційного фонду сусідства. Крім того, Європейською Комісією підготовані Стратегії з транскордонного співробітництва на 2007-2013 роки, Регламент і правила впровадження для ENPI, спільні програми сусідства, включаючи "Україна-Польща-Білорусь", "Україна-Угорщина-Словаччина" та "Україна-Румунія-Молдова".

Європейський інвестиційний банк приймає активну участь у реалізації інвестиційної політики ЄС в умовах міжрегіональної інтеграції. Регіони нових країн-членів ЄС, які входять до складу єврорегіонів є об'єктами політики вирівнювання регіонального розвитку в межах ЄС, а залучення іноземного капіталу адміністративно-територіальними одиницями України сприяє зниженню економічних та соціальних ризиків на зовнішніх кордонах ЄС, створюючи сприятливі умови для інвестування європейськими компаніями на сході континенту.

Крім того, з погляду іноземних інвесторів транскордонні регіони, сформовані на кордоні між Україною та ЄС, володіють низкою специфічних переваг, серед яких – висококваліфіковані людські ресурси, розвинена інфраструктура, сприятливе бізнес-середовище, і зручне розташування в центрі пан'європейського ринку, яке передбачає високу здатність конкурувати з великими ринками, що розвиваються, за залучення технологічно містких прямих іноземних інвестицій протягом наступних років [2].

Отже, міжрегіональна інтеграція має значний вплив на процес залучення іноземного капіталу в економіку країни та забезпечення інвестиційної привабливості не лише регіонів, але й України в цілому. Інвестиційне співробітництво між прикордонними регіонами України та країн Європейського Союзу виступає невід'ємною складовою зовнішньоекономічних відносин єврорегіону. Успішна інвестиційна політика ЄС є необхідним досвідом для застосування в Україні.

1. Вахович І.М., Ващук О.А. Проблеми та перспективи розвитку транскордонного співробітництва в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_etei/2009_6_1/12.pdf.
2. Гоблик В.В. Інвестиційна політика ЄС як чинник активізації зовнішньоекономічних зв'язків у транскордонних регіонах [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2016>
3. Малімон Н. Особливості проходження інвестиційного процесу у прикордонних регіоні в умовах сусідства з ЄС // Науковий вісник ВДУ. – 2005. - № 3. – С. 25-29
4. Олександренко І.В. Інвестиційна діяльність у західних прикордонних регіонах України // Держава та регіони. Серія Економіка та підприємництво. – 2010. - № 3. – С. 121-126
5. Павліха Н.В., Скороход І.С. Транскордонне співробітництво і міжрегіональна інтеграція як чинники сталого просторового розвитку регіону [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_re/2008_5_3/zbirnuk_RE_3_79.pdf
6. Павлов В. І. Інвестиційні процеси в системі регіонального розвитку // Проблеми розвитку та використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції: зб. наук. пр., серія «Розвиток соціальної інфраструктури». Вип. VI. – № 3. – Луцьк: Надстир'я, 2000. – С.12–16.
7. Сторонянська І.З. Економічна інтеграція в контексті просторового підходу [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/VUbsNbU/2009_2/VUBSNBU5_p35-p39.pdf
8. Чуприна О.О. Прикордонне співробітництво регіонів: сучасні тенденції розвитку [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/venu/2011_1/37.pdf
9. Шевченко-Марсель В., Русина Н. Вдосконалення інвестиційного забезпечення розвитку прикордонного регіону // Вісник національного університету «Львівська політехніка»: «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – 2007. – № 19. – С. 168-174
10. Щербата Н., Слива М. Інвестиційні процеси в межах транскордонного регіону [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/prvse/2010_2/9.pdf

Луговая Марина Межрегиональная интеграция как фактор активизации инвестиционной деятельности в регионе. Стаття посвящена исследованию влияния

межрегиональной интеграции на активизацию инвестиционной деятельности региона. Определено понятие «межрегиональная интеграция», цели и задачи данного процесса. Проанализированы особенности межрегиональной интеграции регионов Украины; Определено понятие «еврорегион» и особенности функционирования данной формы межрегиональной интеграции. Обозначены основные сферы функционирования еврорегионов согласно стратегии развития межрегиональной интеграции в форме еврорегионов. Исследована взаимосвязь межрегиональной интеграции и процессов иностранного инвестирования. Охарактеризованы особенности инвестиционной деятельности в пограничных территориях Украины. Выделены особенности европейской инвестиционной политики и положительные эффекты для экономики Украины.

Ключевые слова: межрегиональная интеграция, еврорегион, инвестиции, инвестиционная деятельность, инвестиционная привлекательность.

Maryna Lugova Inter-regional integration as a factor of investment activity intensification in the region. The article is devoted to the influence of inter-regional integration on investment activity in the region. The notion of "inter-regional integration" is determined, aims and objectives of the process. The features of inter-regional integration of the regions of Ukraine are analysed; The notion of "Euroregion" and the peculiarities of this form of inter-regional integration are determined. The main areas of Euro-regions functioning according to the strategy of development of inter-regional integration in the form of Euro-regions are indicated. The relationship between inter-regional integration processes and foreign investment is investigated. The features of investment activities in the border areas of Ukraine are characterised. The features of European investment policy and the positive effects for the economy of Ukraine are highlighted.

Keywords: inter-regional integration, the euroregion, investment, investment activity, investment attractiveness.

Інформація про автора

ПІБ: Лугова Марина Сергіївна

Науковий ступінь, місце роботи, посада: аспірантка кафедри міжнародних економічних відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Домашня адреса, e-mail, моб. телефон: м. Луцьк вул. 8 Березня 33/118, тел.. (095) 11 98 155